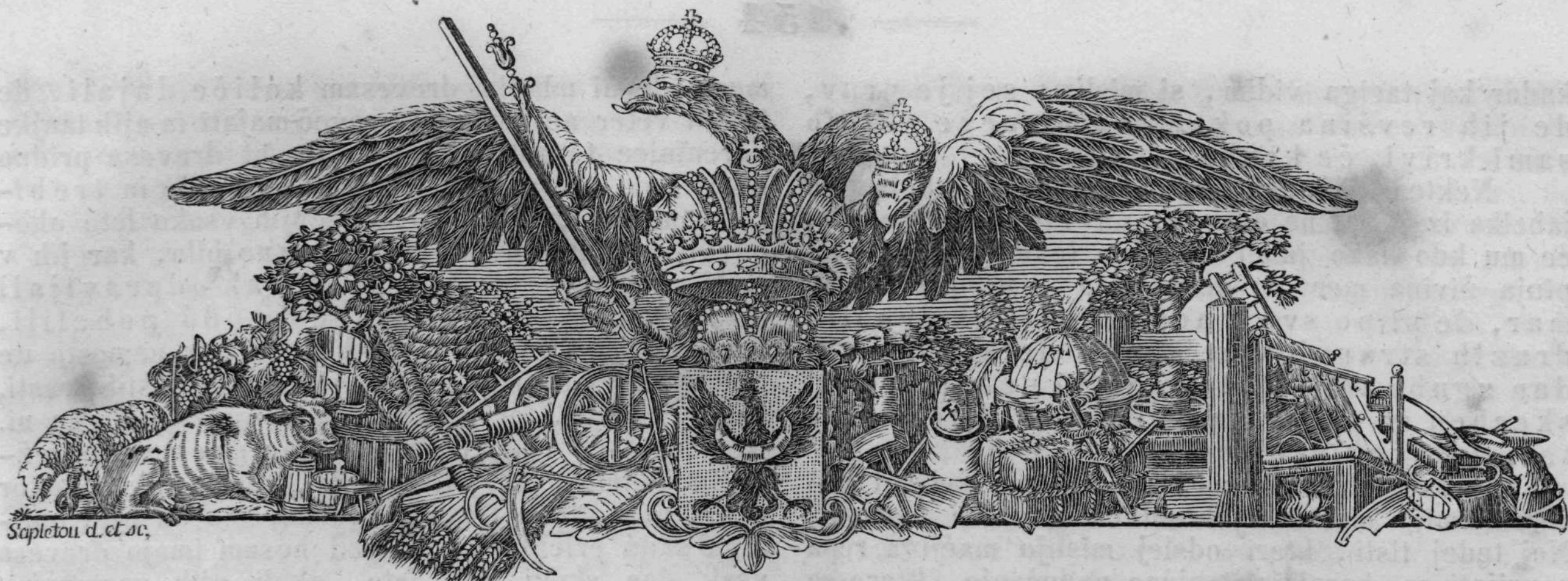




Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 24. Kimorca. 1845.

List 39.

Zaničevavcam pevcov.

„Čmu pevec pôje? marsikdo vprašuje,
Sej dandanašnji nam ni pétje mar!
Od vsih se pevec-godec zasmehuje;
Njegova pésem je pač prazna stvar.“

O vi, ki 'z ust vam íde neprevdarno
Beseda taka, sém stopite zdáj,
In poslušajte skerbno me in varno;
Vam na ušesa bom povedal kaj:

Prašajte gerlico, čmu pokruljuje
Tak' milo v znôjni, trudapolni dan,
Kdar sončni žark le déla skerb kušuje,
In gerlic glas je vsim neopazvan?

Prašajte slavca, čmu tak' sladko guči
V samotnim kraju séné in hladnih loz,
Kdar srebros'jajne, mirodarne luči
Na cvetja san razliva lunni voz?

Prašajte rožo, čmu tak' blago dije,
Naj njeni duh že vonja kdo, al ne?
Čmu vse to troje svôjo sladkost lije
Tje v zrak — al nam, al sêbi, kdo to ve?

Pa le kruljuje gerlica, le pôje
Slaviček, le se lije rožic sljá;
In tak' spolnujejo dólžnosti svôje
Zročéne seb' od miliga nebá.

Tak' tudi pôje in tak' tudi sluje
V dnu pevčeviga serca pétja dôn *);
Za pesmi cilj in kônc ne vprašuje,
In njeni vspéh si v nemar puša ón.

*) Don der Hall.

Vsesilna moč nadzvézdniga vlijanja
Objéma pesmonôšno mu serce,
In brez skerbí do ptuj'ga poslušanja
Mu pesem klije, raste, v cvetje gré.

Častite ga tedej, al zaničujte
Njegovo pesem, kakor prazno stvar:
Le téga nikdar mi ne pozablujte,
De njega pesem je nebeški dar;

De z-njo spolnuje ón, ploslanec róku, *)
Kar sercama naročil mu je Bog;
De ón v čútilih serc, v radosti, v joku
Le bôžjo slavo pôje krog in krog.

Rodoljub Ledinski.

*) Rok, róku, rokú, das Schicksal.

Mačji rep, kej dobra klaja za živino.

Mačji rep pri nas *) zató takó imenovana
trava, kér klasovje naredí, ki je nekoliko mačji-
mu repu podobno, se je jel pri nas zmirej bolj
razširjati. Sej pa tudi po vsi pravici veliko hvalo za-
služi zató, kér z vsako zemljo za dobro vzame,
v dobri mastni, nekoliko vlažni zemlji pa se po-
sebnó čversto obnaša in goveji živini in ko-
njem prijetniga sená na cente da. Na oralu se
pridela 60 in clo 80 centov sená. Trava izraste
3 do 4 čevlje visoka in kér ima na stebelu odras-
stikov dovelj, da tudi práv tečno klajo 7 ali 8
lét zaporedama. Navadno deteljo prekosí mačji rep
ne samó na obilnosti pridelka, ampak tudi na
dobroti sená. Neki visoko častiti gospod na Go-
renskim so lanjsko leto veliko njivo z mačjim repam
obsejali, in ko so hlapci letas senó kosili, so se memo
gredoči kmetje ná glas čudíli, de pri gospodu t.....
rèž sečejo! Ti kmetje so namreč od delječ mislili,
de je visoko rašeno senó mačjiga repa, rèž bila.

*) Nemci to travo Timotheusgras imenujejo, po Timoteju
Hanzonu, nekimu Anglijanu, ki je prvi seme te trave
iz Amerike na Angležko prinesel.

Bog daj, de bi naši kmetovovci zmirej bolj
spoznavali, de je pomnoženje klaje za-njenar
veči dobiček! Z majhnim trudam in z majh-
nim denarjem bi se dale slabe pušobe v lepe
travnike predeláti in marsiktera njiva bi veliko več
vèrgla, ko bi jo z travnimi semeni obsejali. En
funt semena mačjiga repa veljá le 30 krajcar-
jev, pahovke pa 20 krajcarjev: na vsak mernik
žitne posetve je potreba pahovke 5 funtov, ma-
čjiga repa pa 3 funte (na 1 oral 15 funtov se-
mena); glejte! če slabe travnike preórjete, ne-
koliko pognojite in z semenam imenovanih trav
obséjete: koliko dobička si boste privabili. Res
žalostno je, tolikanj opešanih ali clo zapušeni trav-
nikov viditi, kateri bi se lahko z majhnim delam
popraviti dali! Travnikom práv streči, ni pretežka
reč: veliko kmetovavcov pa je, ki nimajo ne iskrice
pameti v glavi, de bi kaj družiga in boljšiga za-
céli, kakor to, kar so pri svojih prednikih vidili
ali od njih slišali. Pet napak je, ki mene nar bolj
žalijo pri kmetijstvu: prva je pijančevanje
gospodarjev, druga nesnažnost pri živini,
tretja sapušeni travniki, četerta pogúba gno-
já in péta nemarnost pri sadjoreji. Vselej

kadar kaj taciga vidim, si mislim: sej je práv, de jih revšina pokorí nemarneže, ki so sami krivi, če kruha stradajo!

Nekteri kmet noč in dan pazi, de mu kdo kakiga jabelka iz verta ne odnese; na vso moč razsaja, če mu kdo kako jamico korúna izkoplje ali če mu ptuja živina mervico sená pojé — to pa mu ni mar, de si po svoji nemarnosti na desetih družih stranéh sam škodo déla, in vsaki dan zgubo terpi, ktero, če bi nekoliko bolj skerb in prebrisan bil, bi lahko v sto-teri dobiček premenil.

Pakam sim od mačjiga repa zašel, od kteriga samiga sim tukej besedico govoriti namenil! Nej tedej tisti, kteri odslej mislijo mačjiga repa poprijeti se, berejo natanjčno podučenje, ktero so gosp. Dr. Orel v 6. listu letašnjih Novic dali, in nej se po tem poduku ravnajo, kteriga je že skušnja poterdila.

Dr. B.

Kakó in zakaj priden vertnar svoje drévje vseskozi snaži in čedi?

(Konec.)

Lenard. Ovbe, pusti me nekoliko časa, sej ne gorí! Povej mi poprej, zakaj de je mah drevju škodljiv?

Boštján (med pogovorom vseskozi pridno po deblih derga, zdej na tem, zdej na unim drevesu. Lenard gre za njim poslušaje.) Poslušaj tedaj, ob kratkim ti bom vse povedal, kar ti je vediti potreba. Golo resnico so gospod Pirc govorili, ko so rekli:

„Mah je drevju takó škodljiv, de ga ne le nerodovitniga stori, ampak sčasama tudi usuší, če ga zlo prevzame, kér ne le narbolji muzgo iz drevesa izpije, in mu rodovitni živež iz zraka odvzame, temuč se tudi škodljive živali in červi v njem zaréde in drevó posedejo.

Mah raste rad po drevesu, ktero v zamokli zemlji stoji, ali pa če je v zatišji, de veter in sonce mokrote sprot ne posuší. V deževnih letih se mah nar raji dela. Mah se tudi iz svojiga semena po drevji zaseje, in se po vsim vertu razširi, kteriga veter iz eniga drevesa na drugo prenese.

Z maham porašeno drevó se mora narpred očistiti, vès mah po deblu in po vejah ostergati, in tiste veje vse odrezati, ktere so z maham preveč zagošene, ali clo skažene. Potlej se mora vse drevó po deblu in po vejah, več dni zapored z merzlo vodó vmivati, in z kertačo ali omelam obdergniti, ali pa z slamnato metlo ošvigati.

Narboljši pa je, če drevesa saj vsake tri leta z apnam pobeliš. To drevju dobro služi, in sicer:

1) Se vès mah na drevji naglo posuší, in drugi zrasti nemore. 2) Se z apnam zalega gosenc in druge škodljive živali, ki se po ispoknjah za kožo vgnezdijo, pokončá in umori. Tudi potlej, dokler drevó po apnu diši, metulji blizo ne pridejo, kteri gosence zaležejo. 3) Tak belež stori drevesam gladko kožo, jih pomladi, h rasti in k rodovitnosti veliko pripomore, in drevje pri zdravju ohrani.

Dobro tedej storiš, če vse sadne drevesa spomladi, kadar muzga nastopa, ali pa jeseni v suhim vremenu z apnam pobeliš, kakor se hiše belijo, samo malo bolj gost belež narédi.“

Lenard. Tri sto medvedov! če je tedej taka, moram hitro teči, de še drevje obvarjem, kar se da. Oh, če bi bil jez to popred vedil!

Boštján. Res žalostno je viditi, kakó kmetje večidel svoje sadne drevesa v nemar pušajo. Na-

mesto de bi mladim drevesam količe dajali, de bi jih veter ne zamogel preveč majati in njih tanjke koreninice tergati; namesto de bi drevesa pridno od gosenc in družih merčesov snažili in trebili; namesto de bi zemljo krog njih vsako leto okopovali, *) de bi vse zarašeno ne bilo, kar jih v rasti zaderžuje; namesto de bi mah odpravljali in jih vsako jesen z apneno vodó pobelili, kar mah morí in drevesno kožo oživí; namesto de bi jim včasi nemalo pognojili — jih pustijo rasti, kakor rastejo, ter mislijo, de vsiga tega treba ni. Neumneži ne vedó, de tudi sadne drevesa strežbe in obdelovanja potrebujejo, ravno takó, kakor njive, nógradi in travniki, če hočemo od njih obilniga sadu pričakovati. Pred nosam imajo drevesa vsak dan skozi celo leto, okoli njih postopajo, kvantajo, burke vganjajo — na to pa nikoli in nikdar ne mislijo, de oné tudi kake skerbí potrebujejo. Otrok je povsod dovelj, to pa le malokterimu očetu in malokteri materi v glavo pade, de bi vsakimu svojih otrok nekež vertnih dreves v posebno skerb izročili, de bi te lahke dela opravljali, od kterih sim lih kar govoril. O nemarnost, velika nemarnost!

Danecki.

Pogovor

kmetifhkiga ozheta s svojim naravoflovja suzhenim finam, v mezu Kimovzu.

O. Janes! ti ne verjamešh, kakó hudo se mi je nizož godílo, ko fim fhel domú is fomnja.

Š. Kaj taziga fe vam je primerilo?

O. Véfhe fo me motíle, de domú nifim najdel, in de fim fkorej vfo nozh okrog trapal.

Š. Kaj neki fo véfhe, ki fo vam takó nagajále?

O. Ali ne vefh, kaj de fo? Vefhe fo hudobni duhovi, kteri v posebnih krajih po nozhi ko fvitile luzhize okrog letajo in ljudi s svojo fvitlobo motijo, drashijo in sapeljujejo.

Š. Kakó pa véfte, de fo véfhe hudobni duhovi?

O. Sató kér fe pri véfah nizh drusiga ne vidi, ko fvitloba; in kér ljudi drashijo in sapeljujejo, kaj drusiga morejo biti, ko hudobni duhovi?

Š. Ali fe pri ognju vidi kaj drusiga, kakor fvitloba?

O. Pri ognju fe nizh drusiga ne vidi, kakor fvitloba.

Š. Ali je ogenj savoljo tega kaki duh?

O. Ogenj ni duh; pa véfhe tudi nifo ogenj.

Š. Bleso de — sakaj ravno ogenj ali luzhi v sraku fo véfhe.

O. Kakó pa fe samorejo napraviti take luzhi v sraku?

Š. Is zhlovefhkih in shivinfkkih koští, in is vfih drusih trohljivih rezhi fe napravi neki fopar

*) Ko bi ljudje vedili, kakó zlo okopanje mladim in starim drevesam pomaga, bi tega dela nikoli ne opustili. V prvem letu posajeno drevje le takó okopaj, de perst po verhuplitvo zrahljaš, de skorje ne naredí, de bo mogla zemlja iz zraka rodovitnost na se vleči. Vari, de kake korenine ne premakneš, ali ne raniš. Tudi plevla takó delječ ne pusti, kakor so korenine dolge. Tudi v prihodnje je dobro, nektare leta drevje okopavati in perst rahljati, dokler veliko ne odraste.

Narbolj pa bo mladim drevescam teknilo, če vsako leto dva čevlja globoko in široko, pred koreninami okrog drevesa zemljo prekopaš in jo zboljšaš. Mlado drevó takó postreženo, pol sežnja dolgo mladiko v enim letu požene. Odrašenimu pa k obilni rodovitnosti pripomore, kér le zrahljana zemlja se zamore potrebniga živeža iz podnebja, od toplote in rose, od dežja in zimske móče navzeti, in drevesnim koreninam v rast podeliti.